

08/2015

Criza economică - impact și măsuri de răspuns

Economic Outlook

Criza economică - impact și măsuri de răspuns

08/2015

La elaborarea produsului au participat

Viorel CHIVRIGA,

Diana ENACHI,

Corina GAIBU,

Sergiu GAIBU,

Tatiana LARIUȘIN,

Diana LUNGU,

Victor PARLICOV,

Ion TORNEA

Pentru orice informație legată de acest raport, contactați Centrul Politici Economice al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul”, Coordonatorul produsului, Viorel Chivriga.

Adresa: MD-2005, Republica Moldova, Chișinău, str. Iacob Hancu, 10/1, IDIS „Viitorul”, pentru CPE;

Telefon: 37322-22-18-44, Fax: 37322-24-57-14

e-mail: viorel.chivriga@viitorul.org

© IDIS Viitorul, 2015

www.viitorul.org

Opiniile exprimate aparțin autorilor. Administrația IDIS „Viitorul” și Consiliul Administrativ al Institutului pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale „Viitorul” nu poartă răspundere pentru estimările și opiniile prezentate în cadrul acestei publicații.

Pentru mai multe informații asupra acestei publicații ori asupra abonamentului de recepționare a publicațiilor editate de către IDIS, vă rugăm să contactați direct Serviciul de Presă și Comunicare Publică al IDIS „Viitorul”. Persoana de contact: Diana Lungu - diana.lungu@viitorul.org

Adresa de contact:

Chișinău, Iacob Hîncu 10/1, 2004, Republica Moldova

Telefon: (373-22) 21 09 32

Fax: (373-22) 24 57 14

www.viitorul.org

Orice utilizare a unor extrase ori opinii ale autorului acestui Studiu trebuie să conțină referință la IDIS „Viitorul”.

LISTA ABREVIERILOR

- AA – Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană;
- BNM – Banca Națională a Moldovei;
- BNS – Biroul Național de Statistică;
- B2B – Business to Business (către alți clienți corporativi);
- Cca – circa;
- CPE – Centrul de Politici Economice, IDIS ”Viitorul”;
- CSI – Comunitatea Statelor Independente;
- EUR – Euro;
- FMI – Fondul Monetar Internațional;
- IPC – Indicele Prețurilor de Consum;
- ISD – Investițiile Străine Directe;
- MAIA – Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare;
- MDL – Leu moldovenesc;
- ME – Monitorul Economic: analize și prognoze;
- p.p. – puncte procentuale;
- PIB – Produsul Intern Brut;
- RM – Republica Moldova;
- SCI – Standardele de Comerț Internațional;
- T1, T2 – trimestrul 1, trimestrul 2, etc.;
- T1:15 – trimestrul 1 din 2015;
- UAT – Unitate administrativ-teritorială;
- UE – Uniunea Europeană;
- USD – Dolar american;
- ZEL – Zonă Economică Liberă;
- ZLSAC – Zona de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător.

REZUMAT ECONOMIC OUTLOOK

Economia Republicii Moldova trece printr-o perioadă dificilă de criză, caracterizată de încetinirea activităților economice, care s-au manifestat prin: reducerea consumului populației, încetinirea creșterii volumului producției industriale, scăderea volumului producției agricole și reducerea semnificativă a comerțului extern. Toate acestea au loc pe fundalul deprecierei valutei naționale, creșterii semnificative a prețurilor și imposibilitatea angajatorilor de a majora salariile. Toate acestea vor condiționa scăderea nivelului de trai al populației și contractarea, în continuare, a activității economice.

Estimările CPE pentru anul 2015:

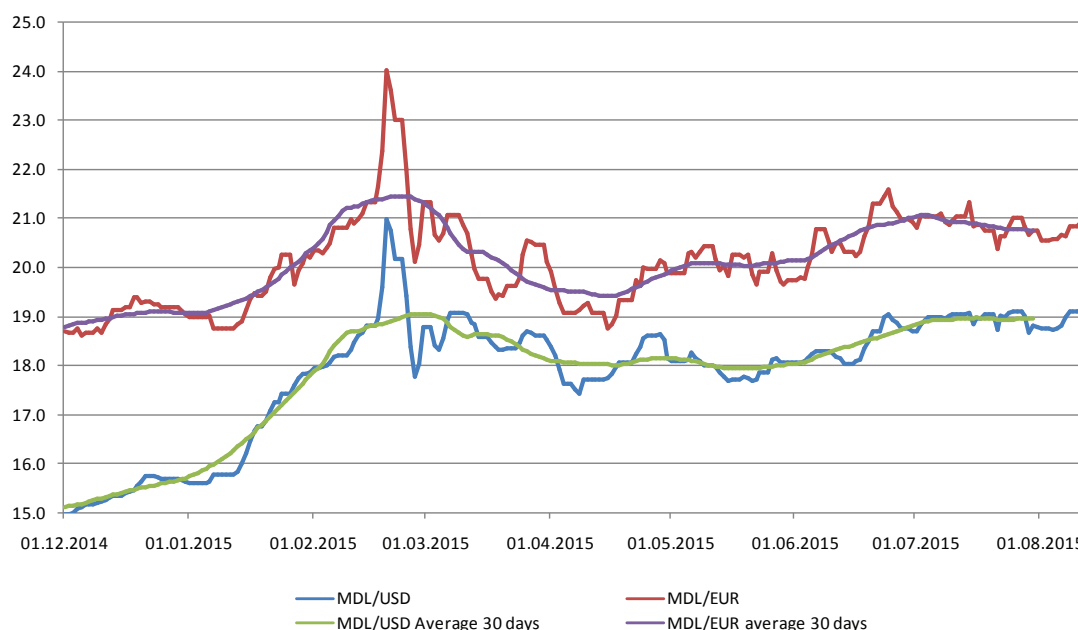
Evoluția prețurilor	+15%
Cursul valutar, media anuală, leu/USD	19,3 lei
Cursul valutar, media anuală, leu/EURO	21,3 lei
Volumul producției agricole	-14%
Volumul producției industriale	+3%
Volumul Comerțului cu amănuntul	-7%
Volumul exporturilor	-10%
Volumul importurilor	-20%
Datoria aferentă consumului de gaze din stânga Nistrului față de Gazprom, mlrd USD	4,7

Situația din sectorul financiar - bancar

În T1:15, masa monetară M2 a scăzut puternic, cu circa 10%, parțial asigurând migrarea resurselor din lei în valută, contribuind, în același timp, la scăderea masei monetare totale (M3), care s-a contractat cu 2,1%. În T2:15, în mare parte, a fost recuperată masa monetară M3, dar nu și componentele M1 și M2 în monedă națională. După modificarea tarifelor la produsele energetice, în pofida politicii anti-inflaționiste agresive a Băncii Naționale (BNM), **inflația va avansa în continuare și se va situa la o valoare de 2 cifre pentru anul 2015**. Așa cum am prognozat la început de an, există probabilitate înaltă să atingă valoarea de 15%.

Pe fondul scăderii masive a puterii de cumpărare la început de an și a reducerii drastice a importurilor, **cererea de valută în economia reală a scăzut puternic**. Prin urmare, decalajul dintre cerere și ofertă nu s-a aprofundat, ba chiar s-a îmbunătățit spre mijlocul anului. Astfel, BNM a făcut intervenții ignorabile pe piața valutară. Deși, acești factori au dus la scăderea presiunilor pe cursul valutar, **totuși balanța respectivă se va înrăutăți spre sfârșit de an**.

FIGURA 1. Evoluția cursului valutar MDL/EUR și MDL/USD în 2015

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNM

Pe lângă factorii obiectivi ai economiei reale, **operațiunile speculative, exodul de valută în afara țării, după cum și poziția lungă admisă de băncile sub administrarea BNM, au creat perturbări masive pe piața valutară, panică și, în consecință, volatilitate înaltă a cursului valutar.** Toate acestea au provocat pierderi participanților neinițiați pe piața valutară și paralizarea economiei. Chiar dacă indicatorii macroeconomici s-au redus, echilibrul valutar a fost afectat mai puțin decât ne așteptam. Astfel, se așteaptă o creștere mai mică a cursului valutar mediu pentru anul 2015, comparativ cu prognozele noastre de la început de an, **1 USD ≈ 19.3 MDL și 1 EUR ≈ 21.3 MDL.**

Cert este faptul că, la iarnă, **echilibrul valutar riscă să se destabilizeze și să provoace o nouă deteriorare a cursului MDL față de principalele valute de referință.** Asta, dacă autoritățile nu vor purcede la deblocarea negocierilor cu FMI și încheierea unui nou acord de finanțare.

Sectorul energetic și implicațiile majorării tarifelor din sector

Tradițional, **subiectele legate de tarife au fost excesiv politizate**, iar politicienii, în loc să abordeze problemele care țin direct de competența lor (de exemplu, eliminarea intermediarilor la procurarea energiei electrice), au intervenit prin presiuni asupra ANRE, atât la nivel declarativ, cât și la nivel practic – bugetul ANRE pentru anul 2015 nu este aprobat nici până în prezent.

După cum am prognozat și la început de an¹, tarifele la gazele naturale au fost majorate la începutul T3:15. Totuși, tarifele au crescut datorită evoluției celor doi factori principali – cursul valutar și prețul de achiziție al gazelor naturale de la furnizorul principal, S.A.D. "Gazprom". Acesta a scăzut mult sub nivelul prognozat în februarie și este posibil să ajungă la 260 USD/1000m³ de gaze naturale în calcul mediu anual (comparativ cu prognoza inițială de 320 USD/1000m³). În aceste condiții, tarifele la gazele naturale au fost majorate în mediu cu 15,4% comparativ cu prognoza de 45%. Decizia

¹ <http://www.viitorul.org/doc.php?l=ro&idc=121&id=4592&t=/PUBLICATII-PERIODICE/Monitorul-Economic-ME/Monitorul-Economic-nr-24-Q1-2015>

ANRE pe acest subiect a provocat mari controverse, atât din punct de vedere al procedurii de aprobare, cât și datorită faptului că **tarifele publicate în Monitorul Oficial pe 31 iulie 2015 erau semnificativ mai mari, comparativ cu cele anunțate de ANRE la ședință publică.**

Prognoza privind creșterea tarifului la serviciul de transport al gazelor naturale s-a confirmat datorită modificării operate la Legea privind gazele naturale în iulie 2014 (**acest tarif a crescut de peste 16 ori și ne va costa suplimentar cca 300 milioane lei anual**). S-au confirmat și prognozele în privința livrărilor de gaze naturale prin gazoductul Ungheni-Iași (volumele livrate au fost ne semnificative). Atenționăm că soluția care a fost aplicată în privința tarifului pentru transportarea gazelor naturale prin acest gazoduct (și anume aplicarea tarifului anterior aprobat pentru S.R.L. "Moldovatrangaz" întreprinderii Î.S. "Vestmoldtrangaz") va provoca **pierderi operaționale majore, care vor trebui acoperite din bugetul de stat.**

În contextul majorării tarifelor la energia electrică, **a revenit pe agenda politică subiectul lipsei interconexiunilor fiabile între R. Moldova și România**, prin intermediul cărora am putea achiziționa energie semnificativ mai ieftină din UE.

Prognozele anterioare privind menținerea aceluiași preț de procurare a energiei electrice de la producătorul din Cuciurgan s-au confirmat. Însă, în lanțul de furnizare, între C.T.E. "Moldovenească" și S.A. "Energocom" (care este 100% în proprietatea Guvernului R. Moldova) **a apărut o companie intermediară, înregistrată în regiunea transnistreană.** Datorită unei devalorizări mai lente a monedei naționale, presiunea pe tarife a fost mai joasă, iar tarifele au fost majorate cu circa 35% comparativ cu 45% prognozate la începutul anului. Totodată, s-a confirmat și prognoza privind amânarea parțială a majorării tarifului prin neincluderea în tarif a devierilor financiare acumulate în special în a doua jumătate a anului 2014 și prima jumătate a lui 2015 – **sume ce vor continua să pună presiuni inflaționiste pe tariful la gaze naturale.**

Tarifele la serviciile de alimentare cu energie termică, deocamdată, nu au fost ajustate. Însă, în urma revizuirii tarifelor la gazele naturale, acestea urmează să crească cu circa 15-20%. În cazul amânării acestei ajustări tarifare, sectorul termic se va decapitaliza și îndatora și mai mult. Similar cu situația RED-urilor din proprietatea statului, într-un asemenea scenariu, CET-urile și tot sectorul termic nu vor putea fi privatizate la condiții favorabile sau să atragă finanțare externă.

Și sectorul de alimentare cu apă este vulnerabil în fața ingerințelor politice, în special la nivel local. Mai mult ca atât, deoarece Legea privind serviciul public de alimentare cu apă și canalizare a intrat în vigoare abia la 14 septembrie 2014, încă nu a fost finalizată elaborarea și aprobarea tuturor documentelor de reglementare necesare. Prin urmare, pentru anul 2015 nu prognozăm modificări esențiale ale tarifelor la serviciul de alimentare cu apă.

Evoluția prețurilor în 2015

Conform estimărilor noastre, pentru 2015, **inflația înregistrează, lună de lună, creșterea indicatorului anual**, înregistrând pentru perioada august 2014 - iulie 2015, o valoare de 8.6%, conform datelor BNS. Acest fenomen provoacă revizuirea continuă a estimărilor inflaționiste de către autoritățile statului. Riscurile de creștere a prețurilor la resursele energetice s-au confirmat, dar efectele acestora urmează să fie resimțite abia în a doua jumătate a anului. Datorită deteriorării mai lente a cursului valutar, prețurile și-au încetinit creșterea în lunile de vară. În același timp, situația dificilă din sectorul agricol va genera majorări de prețuri la unele produse alimentare la finele anului 2015 și începutul anului 2016.

De asemenea, se confirmă faptul că, în acest an, **trendul în formarea prețurilor este dictat, în principal, de evoluțiile cursului valutar și revizuirea tarifelor la resursele energetice.** Pe termen scurt, inflația nu va scădea, contrar “așteptărilor” BNM. Inflația va depinde, în continuare, preponderent, de cursul valutar și volatilitatea acestuia. Coșul de consum, în așa condiții, se va altera și puterea de cumpărare a consumatorului va scădea, iar coșul de consum se va axa pe necesitățile primare.

Pe termen scurt, credem că BNM va menține politica anti-inflaționistă până când inflația anuală (!) nu va reveni în coridorul de 5% +/- 1.5% țintit. Acest eveniment va avea loc, în regim normal de derulare a economiei, după 12 luni de la ultimul eveniment ce a generat procesul inflaționist. În cazul dat, punctul de pornire este majorarea recentă a tarifelor la gaz și energie electrică sau potențiala scădere a leului de la sfârșit de an. Este naturală întrebarea de ce BNM va reacționa în acest fel. Răspunsul constă în abordarea aplicată, care nu ține de analiză cauză-efect, ci una statistico-birocrațică, în care intervenția va lua sfârșit în cazul îndeplinirii condiției enunțate mai sus. Doar un miracol deflaționist, cum ar fi roadă agricolă record, ceea ce nu se va întâmpla (vezi evoluția producției agricole) sau înjumătățirea costului energiei electrice pe plan mondial, poate compensa fenomenul inflaționist anterior și ar putea determina BNM să stopeze presiunea anti-inflaționistă asupra economiei. În caz contrar, cel puțin încă un an, nu vom putea asista la începerea relansării economice a națiunii și stoparea căderii veniturilor populației. BNM va raporta Parlamentului că a întreprins toate măsurile posibile pentru stoparea inflației și readucerea ei în coridorul de 5% +/- 1.5% țintit, chiar dacă acest lucru nu se va întâmpla cel puțin în următoarele 12 luni.

Evoluția producției agricole

Pentru anul 2015, echipa ME a estimat o reducere de circa 14% a producției agricole. Conform estimărilor noastre, **rezultatele slabe din agricultură se vor datora randamentelor scăzute din sectorul vegetal**, în special ale cerealelor din prima și a doua grupă, și ale culturilor tehnice (sfecla de zahăr, floarea soarelui). În sectorul animalier, dimpotrivă, vor fi remarcate unele semnale de învioreare timidă a activităților economice, rezultate prin restabilirea parțială a efectivelor de animale.

Principalele previziuni ale CPE pentru sectorul agricol rămân următoarele: **în anul 2015, producția globală agricolă va descrește cu circa 14%**, producția de cereale și leguminoase boabe se va reduce cu 29%, fructe și pomușoare cu 11%, legume cu 15%. **În 2015, soldul balanței comerciale în comerțul cu produse agroalimentare va fi pozitiv**, în mare măsură, datorită comercializării stocurilor de produse agroalimentare produse în anul 2014.

În sectorul vegetal se atestă o reducere a producției agricole la toate culturile agricole, datorită impactului secetei severe înregistrate în T2:15 și T3:15. Potrivit MAIA, în anul 2015, media anuală a recoltei de grâu și orz, comparativ cu anul trecut, a înregistrat o descreștere cu până la 20%. Circa 60-65% din cantitatea grâului recoltat constituie grâu alimentară. **Pentru prima oară în ultimii 5 ani este vehiculată posibilitatea creșterii prețurilor la pâinea socială.** În opinia noastră, **prețul la pâine va fi majorat.** O decizie în acest sens întrunește toate condițiile pentru a fi aprobată, în special de partea politică – **guvernarea are la dispoziție 3 ani în care poate să-și permită decizii nepopulare.** Iar, raționamentele economice sunt nerentabilitatea producerii pâinii sociale și creșterea prețurilor la făina de grâu, ingrediente și resursele energetice. Totodată, așteptările pentru recoltele celorlalte culturi agricole - cerealele din grupa a II-a, culturile tehnice (floarea soarelui, sfecla de zahăr, tutunul) sunt mai puțin optimiste. **Estimăm, în mediu, o reducere a recoltelor acestor culturi agricole cu cel puțin 30%.**

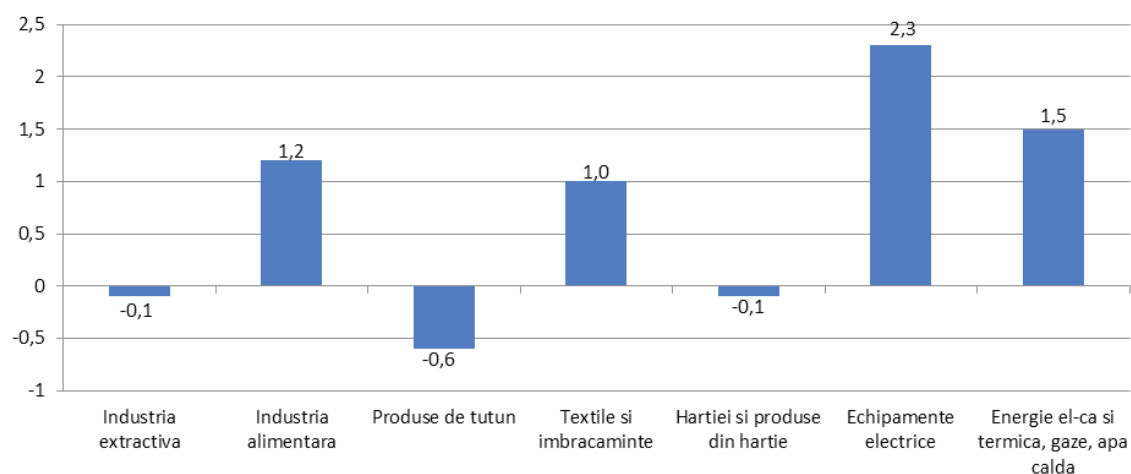
În sectorul animalier, după cum am estimat în ultimul număr al [ME](#), a fost înregistrată majorarea producției animale. În ianuarie-iunie 2015, producția (creșterea) vitelor și păsărilor a crescut cu 10,9%. Această majorare a fost determinată de creșterea productivității vitelor și mărirea efectivului mediu de animale.

Anul agricol 2015 este caracterizat și prin impunerea unor factori de risc, care au fost prevăzuți de noi și care au impact esențial în agricultură: **accesul anevoios pe piețele de desfacere pentru produsele agricole**, vulnerabilitatea sporită a sectorului în fața hazardurilor naturale, **prețurile de achiziție neavantajoase pentru unele produse agricole**, în special pentru cereale, leguminoase boabe, struguri și lapte, **finanțarea rigidă a sectorului agrar**, **creșterea restanțelor la distribuirea subvențiilor din fondul pentru subvenționarea producătorilor agricoli**, **creșterea restanțelor întreprinderilor de procesare față de furnizorii de materie primă**, **creșterea prețurilor factorilor sporitori de randamente** (produse de uz fitosanitar și fertilizanți).

Industria, serviciile, investițiile - barometre ale intensității activității economice

Contrar previziunilor, industria a înregistrat în primele 6 luni ale anului 2015 o creștere destul de robustă, de 5,9%. După ce în T1:15 creșterea a fost de cca. 8%, în T2:15 aceasta a încetinit la jumătate. Aproape 40% din creșterea industriei în primele 6 luni s-a datorat unui singur sector – producerii echipamentelor electrice (2,3 p.p.), care a crescut în valori absolute cu 55%. Cu 1,5 p.p. a contribuit la creșterea totală a industriei sectorul energetic, cu 1,2 p.p. industria alimentară și cu 1,0 p.p. industria textilă și a articolelor de îmbrăcăminte². Se observă o tendință clară de creștere mai pronunțată a producției industriale determinată de cererea la export și de nevoile primare ale consumatorilor (sectorul energetic și industria alimentară), în timp ce creșterile mai modeste sau chiar contractările din sectoarele orientate la piața internă și B2B (și, în primul rând, din industria extractivă) pot fi un indiciu clar al temperării continue a creșterii economice. Având în vedere reducerea ritmului de creștere a industriei, dar și previziunile de reducere a consumului intern, **estimăm până la sfârșitul anului o încetinire a creșterii producției industriale de până la 2-3%**.

FIGURA 2. Contribuția principalelor sectoare la creșterea industriei în primele 6 luni ale anului 2015, %

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS

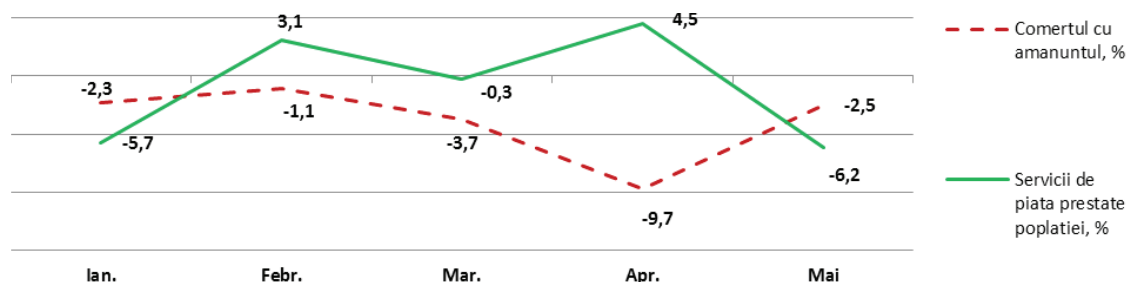
² În același timp, cea mai mare creștere a producției industriale în T1:15 s-a înregistrat în ZEL-uri – cu peste 30%, din care doar în ZEL Bălți de cca. 2 ori. Aproape 84% din producția industrială a ZEL este concentrată în doar 2 din ele: Bălți și Ungheni.

Temperarea activității investiționale poate fi un alt semnal al încetirii creșterii economice per ansamblu. O influență negativă asupra capacităților viitoare de producție o vor avea reducerea investițiilor din partea entităților publice (cu -2% în T1:15, însă probabil mult mai mare în trimestrele următoare). La fel, s-au redus și investițiile întreprinderilor cu capital străin (cu cca. 21%), ceea ce reprezintă un semnal al așteptărilor negative cu privire la perspectivele economice ale țării sau un rezultat al înrăutățirii mediului de afaceri. Investițiile din bugetul de stat s-au redus în T1:15 cu aproape 50%, iar cele ale UAT cu 15%. Reieșind din situația complicată a finanțelor publice, estimăm o reducere și mai drastică a investițiilor din aceste surse în trimestrele următoare. Toate aceste evoluții pot determina **reducerea activității investiționale până la 0% sau chiar inversa tendința în una negativă până la sfârșitul anului.**

Drept confirmare a concluziilor de mai sus poate servi și **reducerea ISD în capitalul social al companiilor cu 41%** în T1:15, față de perioada similară a anului trecut. Asta cu toate că ISD, per total, au crescut de aproape 3 ori față de T1:14, până la 75,5 mil. \$ (cel mai înalt nivel din ultimii 7 ani). Însă, mai mult de 2/3 din aceste ISD au fost reprezentate de venitul reinvestit și împrumuturile intra-grup. La diminuarea activității investiționale va contribui și scumpirea creditelor, în urma politicilor monetare restrictive ale BNM.

Comerțul cu amănuntul și serviciile de piață prestate populației, așa cum și anticipam la începutul anului³, au intrat în declin în anul curent. În primele 5 luni, comerțul cu amănuntul s-a redus cu cca. 4%, iar valoarea serviciilor prestate populației – cu cca. 1%. Acesta este rezultatul direct al deprecierei leului, dar și al reducerii transferurilor de peste hotare, care au diminuat semnificativ puterea de cumpărare a populației. Astfel, anticipăm pentru acest an **o reducere a cifrei comerțului cu amănuntul cu cca. 6-7%, iar a serviciilor prestate populației cu cca. 1-2%.**

FIGURA 3. Evoluția comerțului cu amănuntul și a serviciilor prestate populației în ianuarie-mai 2015, în comparație cu perioadele respective ale anului precedent, %

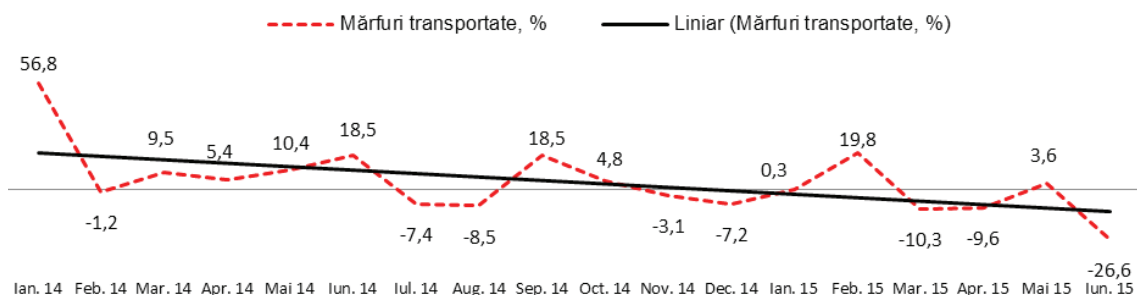

Sursa: elaborat de autor în baza datelor BNS

Transportul de mărfuri reprezintă, într-o oarecare măsură, **un barometru pentru intensitatea activității economice.** În prima jumătate a anului curent, acesta **s-a diminuat cu 6,5%**, ceea ce reprezintă, iarăși, **un indiciu al recesiunii spre care se îndreaptă economia națională.** Asta, în condițiile în care, începând cu luna ianuarie 2014, linia de trend a evoluției transporturilor de mărfuri este una descrescătoare. Și volumul lucrărilor de construcții realizate în antrepriză, în T1:15, s-a redus cu 1,2%. Pe fondul diminuării volumului de producție din industria extractivă în primele 6 luni ale anului, și volumul lucrărilor de construcție, se vor reduce în următoarele perioade.

³ <http://www.viitorul.org/doc.php?l=ro&idc=121&id=4592&t=/PUBLICATII-PERIODICE/Monitorul-Economic-ME/Monitorul-Economic-nr-24-Q1-2015>

FIGURA 4. Evoluția transporturilor de mărfuri în ianuarie 2014 - iunie 2015, %

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS

Evoluția comerțului exterior, ca factor determinant al creșterii economice

Estimările echipei IDIS, privind evoluția exporturilor și importurilor, pentru anul 2015, au fost foarte optimiste, prognozând reduceri cu 5% și, respectiv, 3% față de anul 2014⁴. Realitatea, însă, arată, în prima jumătate a anului, **o scădere a exporturilor de mărfuri cu 15,3%** față de perioada corespunzătoare a anului 2014. Exporturile locale au constituit 659,1 mil. dolari SUA (66,4% din total exporturi), cu 9,4% mai puțin față de ianuarie-iunie 2014. Exporturile moldovenești s-au redus pe piețele tradiționale ale unor parteneri importanți ai R. Moldova, precum Federația Rusă (-53,6%), Ucraina (-64,9%), Italia (-22,0%), Turcia (-46,7%), Germania (-12,4%), Bulgaria (-39,7%) și Polonia (-13,0%). Reducerea drastică a exporturilor pe piețele din CSI (37,3%), nu a fost compensată de fluxurile comerciale pe piața UE (0,9%), chiar în condițiile când ponderea acestora în totalul exporturilor s-a majorat de la 53% la 63,1%.

Exporturile de mărfuri s-au redus la bunurile din majoritatea grupelor de mărfuri clasificate conform SCI, unica excepție fiind bunurile din grupa de mărfuri „materiale brute necomestibile, exclusiv combustibili”, care au înregistrat o creștere cu 12,4%. Cele mai mari pierderi sunt semnalate la băuturi și tutun (22,9%), produse chimice și produse derivate nespecificate în altă parte (37,9%), mărfuri manufacturate, clasificate mai ales după materia primă (32%), produse alimentare și animale vii (10,4%).

În perioada imediat următoare, nu ne așteptăm la o schimbare bruscă a tendințelor generale curente la exporturile moldovenești. Asta, în pofida eliminării iluzorii a interdicțiilor impuse unor companii din R. Moldova la exportul producției vegetale și a băuturilor alcoolice în Federația Rusă. Pe de altă parte, **estimăm o creștere a exporturilor pe unele filiere ale regnului vegetal în UE**, a căror contribuție la majorarea exporturilor per total, va fi neesențială.

În aceeași perioadă, importurile au totalizat 1984,9 mil. dolari SUA, volum inferior celui realizat în perioada corespunzătoare din anul 2014 cu 22,1%. **Importurile de bunuri s-au redus în relațiile comerciale cu toți partenerii comerciali** de bază ai R. Moldova din UE, cu cei din CSI, cu excepția Uzbekistanului și cu partenerii terți din alte state, cu excepția Israelului.

Ponderea importurilor din statele UE și CSI nu s-a modificat esențial și constituie 48,5% (în anul 2014-48,8%) și respectiv 25,5% (în anul 2014-27,6%). Importurile de mărfuri s-au redus

⁴ <http://www.viitorul.org/doc.php?l=ro&idc=121&id=4592&t=/PUBLICATII-PERIODICE/Monitorul-Economic-ME/Monitorul-Economic-nr-24-Q1-2015>

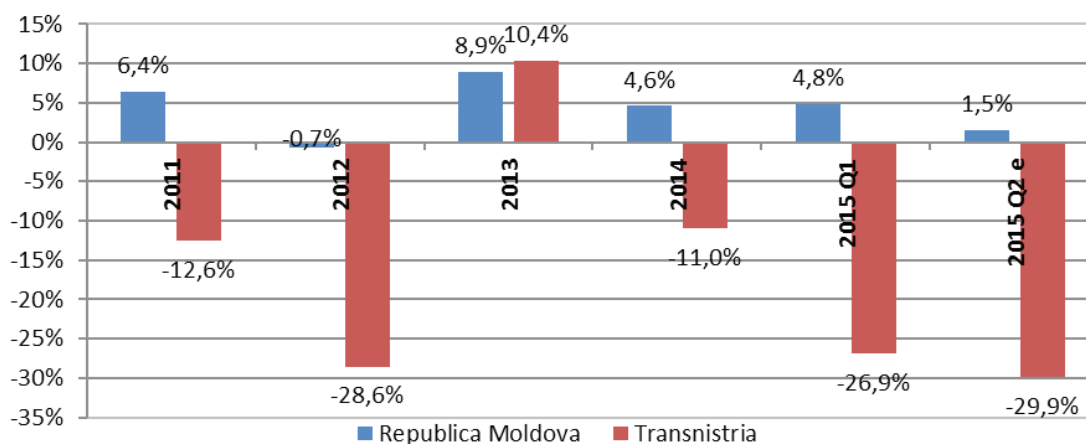
la bunurile din majoritatea grupelor de mărfuri clasificate conform SCI, din care: la produsele alimentare și animale cu 24,6%; băuturi și tutun cu 15,9% (importurile de băuturi (alcoolice și nealcoolice s-au redus cu 38,2%, iar importurile de tutun brut și prelucrat s-au majorat cu 9,3%); materiale brute necomestibile, exclusiv combustibili cu 8,0%; combustibili minerali, lubrifianti și materiale derivate cu 26,8%; uleiuri, grăsimi și ceruri de origine animală sau vegetală cu 28,7%; produse chimice și produse derivate nespecificate cu 21,3%; mărfuri manufacturate clasificate mai ales după materia primă cu 18,9%; mașini și echipamente pentru transport cu 23,5%; articole manufacturate diverse cu 18,1%.

Pentru anul 2015, estimăm reducerea exporturilor cu 10% și a importurilor cu 20 la sută.

Situația de criză din regiunea transnistreană

În 2015, economia Transnistriei a continuat să fie influențată negativ de o serie de factori care s-au manifestat și în 2014, printre care instabilitatea regională și incertitudinea politică internă, fluctuațiile conjuncturii pe piețele de desfacere externe, devalorizarea hrivnei ucrainene, a rublei rusești și a leului moldovenesc, precum și scăderea activității antreprenoriale și de consum. Acești factori au influențat rezultatele activității economice externe, ale migrației forței de muncă și ale transferurilor bănești de peste hotare. Consolidarea segmentului transnistrean al frontierei moldo-ucrainene la sfârșitul anului 2014 - începutul anului 2015, a dus la **o reducere semnificativă a volumului schimburilor comerciale neînregistrate și a contrabandei din regiune**. Rămâne în vigoare dependența regiunii de finanțarea externă din partea Federației Ruse. Scăderea cererii pentru exporturile transnistrene a fost compensată prin livrări mai mari de mărfuri transnistrene pe piața internă a Republicii Moldova.

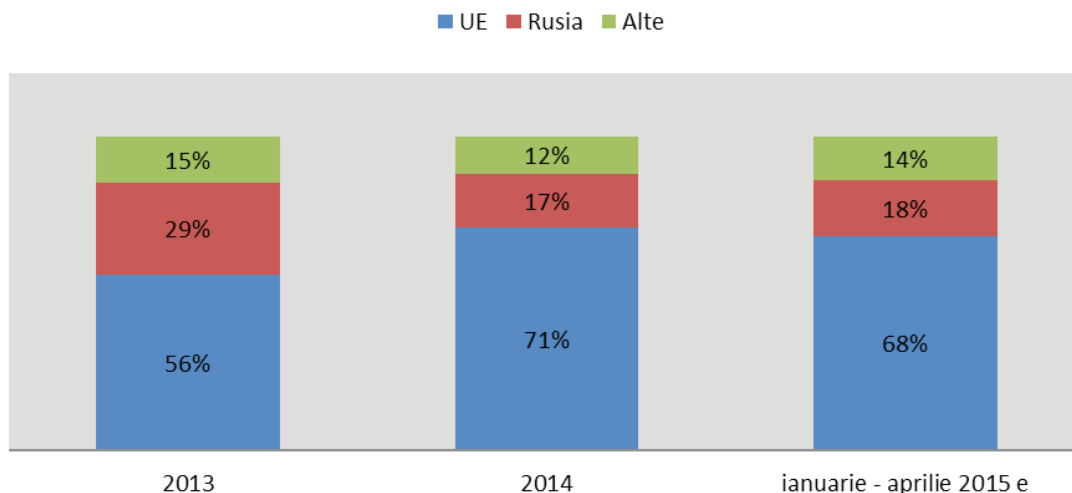
FIGURA 5. Dinamica PIB-ului Moldova și Transnistria, 2011-2015, a/a, %

Sursa: Elaborat de autor în baza datelor BNS și ale Băncii Regionale Nistrene

În 2015, va continua adaptarea mediului de afaceri transnistrean la schimbările regimului comercial al Moldovei cu UE, ceea ce demonstrează interesul regiunii față de piața europeană. Până în prezent, aproximativ **1.400 de companii transnistrene**, fiind înregistrate în Republica Moldova, **profită de preferințe comerciale cu UE, Turcia și restul lumii**. În lunile ianuarie-aprilie 2015, exporturile transnistrene în UE au crescut cu 15%, **Uniunea Europeană fiind cel mai important partener comercial**.

FIGURA 6. Ponderea piețelor UE și Federației Ruse în exportul companiilor din stânga Nistrului, 2013 - 2015

Sursa: elaborat de autor în baza EUBAM Activity Report, Q1 2015

În aprilie 2015, Chișinăul a introdus mecanismul de comerț liber prin intermediul magazinelor duty-free, cu scopul de a licenția activitatea de comerț exterior pe segmentul transnistrean al frontierei moldo-ucrainene. **În 2014-2015 se observă o creștere semnificativă a livrărilor de bunuri transnistrene pe piața internă a Republicii Moldova**, inclusiv și în baza companiilor care nu s-au reînregistrat la Camera Înregistrării de Stat a Republicii Moldova.

Instabilitatea generală din regiune a contribuit la creșterea riscurilor logistice în comerțul cu Ucraina, complicând tranzitul legal al persoanelor și al mărfurilor prin regiunea transnistreană. În același timp, consolidarea controlului pe segmentul transnistrean al frontierei de stat moldo-ucrainene, cu sprijinul EUBAM, a dus la reducerea migrației ilegale, a comerțului necontabilizat cu bunuri și mărfuri contrafăcute, contrabandei, în special de țigări.

Sprijinul de stat al Rusiei și "subvențiile la gaz" asigură estimativ până la 75-80% din veniturile la bugetul regiunii. Ajutorul anual din partea Federației Ruse este estimat la 1 mld USD, adică întreg PIB-ul regiunii (în 2013 acesta a constituit 1.1 miliarde USD). Datoria Transnistriei față de Gazprom este de 4,5-4,7 miliarde USD. Pe fondul plecării din regiune a investitorilor ruși privați și sechestrarea cheltuielilor bugetare efectuate în Federația Rusă, acordarea unui ajutor financiar solicitat de autoritățile de la Tiraspol Moscovei, este puțin probabilă. La 31 decembrie curent, expiră și preferințele comerciale autonome cu UE pentru exporturile transnistrene.

Și în 2015, stabilitatea macroeconomică rămâne scopul economic principal al regiunii, care va fi asigurată printr-o **înăsprire suplimentară a politicii fiscale și monetare**. Păstrarea unei rate de schimb valutar fixă a rublei transnistrene la 11,0-11,3 pentru 1 USD și nivelarea acestei fluctuații este declarată principalul obiectiv al acestei politici.

Situația de criză din regiunea transnistreană va avea un impact direct asupra relațiilor dintre Tiraspol și Chișinău în 2015. Pe termen scurt, dorința Moscovei de a reduce povara de subvenționare a regiunii din stânga Nistrului poate slăbi retorica cu privire la statut, aducând pe prim plan ajutorul UE în realizarea reformelor structurale. Pragmatismul Tiraspolului se poate manifesta în capacitatea acestuia de negociere în cadrul ZLSAC.

RECOMANDĂRI pentru actorii relevanți

- Aprobarea și implementarea unui plan de stabilizare financiară și relansare economică.
- Finalizarea investigațiilor în cazul BEM, Băncii Sociale, Unibank și tragerea la răspundere a persoanelor responsabile de producerea crizei în sectorul financiar-bancar.
- Încheierea acordului cu FMI, cât mai curând posibil, pentru a menține perna valutară necesară pentru perioada de iarnă.
- Rectificarea bugetului pentru anul 2015 și urgentarea procesului de elaborare a Legii bugetului pentru anul 2016.
- Relaxarea politicii monetare indirecte, în special rata de bază, care are efect redus asupra IPC-ului, dar care contribuie masiv la înrăutățirea situației în economia reală.
- Accelerarea implementării reformelor, în special a celor prevăzute în Acordul de Asociere cu UE.
- În regim de urgență, Guvernul și Parlamentul trebuie să restabilească dialogul instituționalizat cu APL, comunitatea de afaceri, sectorul academic și sectorul neguvernamental.
- Accelerarea implementării măsurilor incluse în agenda de parcurs pentru acțiunile Guvernului, în vederea eliminării constrângerilor critice în calea mediului de afaceri 2013–2014⁵ și a Foi de parcurs pentru ameliorarea competitivității⁶.
- Elaborarea unor noi strategii de dezvoltare a industriei, de atragere a investițiilor și promovare a exporturilor, în baza prevederilor Acordului de Asociere și, în special, a Titlurilor IV și V.
- Elaborarea și aprobarea Codurilor Vamal, Fiscal și Funciar în redacție nouă, compatibile cu reglementările europene în domeniu.
- Aprobarea planului de acțiuni pentru realizarea Strategiei naționale de dezvoltare agricolă și rurală pentru anii 2014-2020⁷.
- Implementarea etapei a II-a a reformei finanțelor locale – consolidarea bazei fiscale, care va contribui la creșterea bazei de impozitare și a capacităților financiare ale APL.
- Accelerarea și dinamizarea procesului de preluare și aplicare a standardelor europene și internaționale.
- Desfășurarea unor campanii de informare și diseminare a informației privind ZLSAC în localitățile urbane și rurale, inclusiv în raioanele din stânga Nistrului.

⁵ HG nr. 765 din 25.09.2013 cu privire la aprobarea Foi de parcurs privind acțiunile Guvernului în vederea eliminării constrângerilor critice în calea mediului de afaceri pentru anii 2013-2014 Monitorul Oficial nr.213-215/868 din 27.09.2013.

⁶ HG nr. 4 din 14.01.2014 cu privire la aprobarea Foi de parcurs pentru ameliorarea competitivității Republicii Moldova. Monitorul Oficial nr.17-23/27 din 24.01.2014.

⁷ MAIA urma să prezinte Guvernului raportul de progres cu privire la implementarea Strategiei în luna iunie. Și asta, în condițiile neaprobării unui plan de acțiuni pentru realizarea strategiei.

IDIS „Viitorul” reprezintă o instituție de cercetare, instruire și inițiativă publică, care activează pe o serie de domenii legate de: analiză economică, guvernare, cercetare politică, planificare strategică și management al cunoștințelor. IDIS activează în calitate de platformă comună care reunește tineri intelectuali, preocupați de succesul tranziției spre economia de piață și societatea deschisă în Republica Moldova.

Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale (IDIS) „Viitorul” este succesorul de drept al Fundației Viitorul, și păstrează în linii mari tradițiile, obiectivele și principiile de acțiune ale fundației, printre care se numără: formarea de instituții democratice și dezvoltarea unui spirit de responsabilitate efectivă printre oamenii politici, funcționari publici și cetățenii țării noastre, consolidarea societății civile și spiritului critic, promovarea libertăților și valorilor unei societăți deschise, modernizate și pro-europene.

